

Вярвам в доброто у хората

Горан Горанов, 30. 03. 2017 г.

Роден съм в Северозападна България и по-конкретно в ломския край. Рожденото ми място пропадна още в 1979 година – свлачището просто го погълна.

На Дунава съм роден в село Орсоя.

Рано напуснах родния край. Отидох да уча във Варна, когато бях на тринадесет години. Доста години живях в морския град. Там, в бившия механотехникум, завърших специалност корабостроене. По-късно това учебно заведение се обособи като Техникум по корабостроене. Взеха ме във флота. Служих там цели три години и два месеца, вместо две години, колкото беше тогава военната служба.

Установих се да живея във Варна и започнах работа в Кораборемонтния завод като монтьор на корабни двигатели и механизми. Баща ми нямаше възможност да ме издържа, за да продължа по редовния път. Навремето този завод се наричаше Кораборемонтен и Корабостроителен, така че на шега може да се каже, че съм работил и в двата, преди да се разделят.

В същия период се ожених, но морският климат не понесе на съпругата ми. Тя се разболя и трябваше да се преместим. Тя е от Стара Загора, затова отидохме да живеем в родния ѝ град. Чакахме дете, а и точно тогава се появи възможност да се устроим при нейните родители в центъра на града. И тъй като в Стара Загора кораби не можех да строя, започнах да работя на различни длъжности в системата на машиностроенето – като се започне от началник смяна, началник цех, началник на снабдяването и после началник на пласмента на цялото обединение „Хранмаш“. Тук изкарах десет години.

Междувременно бях записал право. Правото си ми е било на сърце от паметивека, както се казва. Записах се да уча в Софийския университет – тогава нямаше други правни факултети.

Когато завърших, се присъединих към органите на МВР като режимен офицер в затвора. Тогава затворите бяха към Министерството на вътрешните работи. Започнах работа там. Можех да кандидатствам за съдия, за прокурор, та дори да стана адвокат, макар че... правото го обичам, но не и адвокатите. Може би защото съм бил от другата страна на бариерата, не мога да си представя, че ще подучвам и съветвам тия, които вредят на обществото.

Службата си вървеше, минал съм през доста подготовки, и през Симеоново съм минал половин година, и през един институт за преподготовка на ръководни кадри на МВД¹ в Москва. И там преминах някакво обучение, но пак във връзка с тая дейност, която ние упражняваме. След това ме преназначиха за началник на затвора – бях още капитан, имах подчинени с по-високи звания, но нали знаете, там длъжността е важна. Тогава така бяха, сега са комисари, директори. Запознат съм със системата. И с други системи, разбира се, не само с руската. И в Швейцария съм бил и т.н. Работил съм с много институции, няма начин. Това беше последната система, върху която, така... посегнаха. Много ги беше страх от тая система и тя си е наистина тежка. Не смееха много да пипат. Аз съм работил с доста министри, заместник-министри, и то съм работил без никакви проблеми. Независимо с каква окраска са били. В крайна сметка, ние сме си професионалисти.

Системата, и тя се промени. Понеже преди малко споменахте за приемственост, аз съм я осъществил – мога с ръка на сърцето да го кажа. Още са мои кадри тия, които ръководят. Аз съм си ги подбирал, аз съм си ги взимал отнякъде. Сегашният ми заместник – на моето място който е – аз го взех от следствието. Юрист е. Назначих го за заместник по режима и охраната. Аз съм подготвял хората си според моите разбирания. Този, който му е заместник, също го вземах от полицията. Доста хора съм назначил и все още са си на работа, включително и от сержантския състав, и от офицерския. Тогава беше друга системата. Сега всичко е в ръцете на софийци – те назначават, те уволняват.

В какъв смисъл?

Ами как: аз по мое време бях първостепенен разпоредител с финансовите средства, тоест от бюджета и от производството. Аз 98-ма година – 99-та се пенсионирах по собствено желание, между другото, даже всички бяха учудени от тоя избор – завършихме с общо приходи от производството (какво производство сме имали!) един милиард и 400 милиона.

Това е едно голямо предприятие!

Как едно предприятие: имаше керамичен завод, имахме два мебелни цеха, механичен цех и т.н., земеделско стопанство... Това бяха моите виждания – че трябва да се работи. Има много предимства. Първо, тия хора помагат на

¹ Министерство внутренних дел (рус.) – Министерство на вътрешните работи.

семействата си. Понеже те от това, което изкарват – заработката, получават една част. Второ, не се занимават, образно казано, с глупости, защото са заети. И са постоянно под око. Постоянно има служители покрай тях. И трето, възстановяват една част от издръжката, която държавата дава. Аз сега не мога да се начудя защо ликвидираха производствата! И иззеха всички функции – и по назначаването на хората, и за уволнение и т.н. Сега чакат от бюджета, ако им дадат, когато им дадат, колкото им дадат. Аз съм боравил с други средства, понеже имах от производството. А годините бяха изключително трудни.

За кои години говорим? Вие кога сте станал началник на затвора?

От 90-та година. Там, 90-те години беше... нередовно, хората не си получаваха заплатите... Моите хора обаче нито веднъж не са останали без заплата, без аванс, или да са закъснели. Защото аз имах на разположение от производството, от разчетната сметка. После, като дойдат от бюджета, аз си ги възстановявам. Е, бюджетът, знаете как е – накрая като си тръгнах, бюджетът ми дължеше, на поделението, разбира се, около девет милиона. Там каквото похарчиш, то не може да се прехвърля от година в година. Та, друга беше ситуацията и това беше такава голяма самопомощ. После те разрушиха всичко. С хиляда зора чисто нова линия за производство на тухли в ТПО-то в Черна гора монтирахме, австрийска, на “Фукс” – има само още две такива в България. И, после знаете ли какво са направили? Взели и я продали. За 160 хиляди лева. Демонтирали я и я изнесли в Македония за един милион и половина долара.

Ехей...

За толкова я продали, нали! Купувачите всъщност са я купили за 160 хиляди и после са я изнесли. Викам, не ми разказвайте повече, защото се ядосвам. Аз знам с колко труд, и къде ли не съм ходил, по високите етажи на властта, както се казва..., за да поискам помощ, средства. Е, държавата... трудна работа. Както и да е... Та, имаше го това – огромно производство, ние обзавеждахме с мебели софийските съдилища.

Дърводелският цех?

Да. Зареждахме най-големите магазини в София, и не само в София. Изложба сме правили в ЦКС². Тогава един от заместник-председателите, Анастасов, беше довел целия си антураж тук при мен и сме се срещали, и сме

² Централен кооперативен съюз.

разговаряли – иска си работа, няма как. Имаше тогава ОКС-та, РКС-та,³ нали си спомняте. Та, производството вървеше много хубаво, но затворът не е производствено предприятие, това не е основната дейност.

Хората бяха много. Наброяваха 1360-1400 човека.

А колко е... как се казва... колко места...?

Какво значи места?

Какъв е капацитетът на Старозагорския затвор?

Ще ви отговоря по друг начин. Като се заговорихме – това беше по времето на Корнажев, той беше министър, Бог да го прости – и с него, и с Лучников, нали ви казвам, с много съм работил. Но, по времето на Корнажев се говореше как тая съдебна система, прословутата, ще бъде завъртяна и като ще вземат да ги хващат и да ги съдят тия престъпници... и край – затворите няма да могат да ги поемат. Извикаха в София мен и колегите на среща с премиера Беров. И той не е вече между живите. Целият антураж покрай него, министри, заместник-министри, не знам какви, началници големи. Той беше много интелигентен, много възпитан мъж, уравновесен. Добре, представиха ни един по един, казаха ни какъв е поводът да ни съберат. На мен, общо взето, ми стана смешно. Ама някои от колегите се хванаха и започнаха да разказват, основателно, какви проблеми има. И тогавашният началник на Главно управление – то беше Дирекция – казва: “Кажете си един от... по-особен” (и това ще ви кажа). Казвам: “Господин премиер, сега в момента са около 900 човека в затвора. Преди известно време бяха стигнали 1360. Е вярно, беше им попритеснено, но нито един не сме върнали!” (*смях*) И той се засмя, и те се засмяха, и дотам беше разговорът по този въпрос. И на вас така ви отговарям: то не е със запазени места там, нали. Та така. Аз като гледах в Швейцария, те по сто човека имат там в затворите. Там е съвсем друга работа.

По-“курортно” ли?

Не, много сме различни. Те, че ни демонстрираха там възможности, това е едната страна. Ама, от друга страна, те нямат проблеми с престъпността, каквито са при нас. При тях над 75 % от затворниците са чужденци. По-малко от един процент бяха убийствата. Ние докато бяхме там, беше станала една престрелка между наркостроители ли, наркомани ли, на един мост в Берн – пощуря цялата страна! Веднага реагираха, моментално. Не само органите, а и институциите.

³ Окръжен кооперативен съюз, Районен кооперативен съюз.

Решиха проблема, но мисълта ми е, че това са рядко случващи се неща. Докато при нас станаха ежедневие.

Имахме много проблеми, разбира се. Аз, между другото, съм надстроил затвора. Да, вдигнахме един етаж отгоре. И не само, че го надстроихме, но и... как да кажа – създадохме по-добри условия. Въпреки че ние трудно ще стигнем ония условия. Те сега вече казаха: по тоя проект, който от едно време имахме, сега са работили и са направили още много неща. Затворът е закрит тип за рецидивисти. Това означава осъдени за първи път с наказание над пет години и при строг режим. И за всички осъдени по глава първа от Наказателния кодекс, тоест, за престъпления против Републиката. Това са, както им казваха, политическите. Това е по-особеното тук.

Преди 90-та година? Аз разбрах, че това е бил единственият затвор за “политически”. В Белене е имало политически, но това е било доста по-отдавна.

Вижте, то е много относително това, политически. Дойдоха от Съвета на Европа да ме проверяват, една голяма делегация, само чуждоземци, разбира се. Водеше я един от заместник-директорите на Комитета по защита на правата на човека. Бяха дошли настръхнали. Даже като ми се обадиха – Корнезов беше заместник-министър, а началник на Главно управление Здравко Трайков: “Минали са през Пазарджик, даже кафе са отказали да пият,” – десетина човека бяха. – “При теб не знам какво ще е!” Викам, вие няма да ми се бъркате, пък какво ще бъде, си е мой проблем. И дойдоха наистина настръхнали. “Това политически ли е?” – “Не, защо да е политически? За осъдени...” и обяснявам по-нататък. Викам, кажете ми една страна в света, в която да не осъждат за шпионаж, диверсия, за саботаж. Има ли такава страна? – “Е, то е същото!” – “Не е същото. Доколко справедливо са осъдени тия хора за тия деяния, това е друг въпрос. Но те са на законно основание осъдени. И то за такива деяния, които се наказват по Наказателния кодекс, глава първа.” Стояха ми три дена на главата. И ще ви кажа как се оправих с тях. На другия ден им казвам: добре, от какво се интересувате? – От това, това, това. Аз инструктирах моите хора какво да правят, пълно съдействие. Те първо се учудиха, че са университетски възпитаници моите офицери.

А какви да са? Не са ли юристи повечето?

Някои са юристи. Педагозите са най-много. С педагогически профил. С чужди езици и т.н. Пък те бяха една палитра от различни националности тия. “Какво искате?” – “Това.” – “Добре!” И още на следващия ден им казах: “Ето това

са ми сътрудниците, които ще ви съдействат. Където искате – там; каквото ви интересува – пълно съдействие. За съжаление аз няма да бъда тука, защото си имам друг обект” – и им показах, че хич не ми пука, че те са тук. Качих се на колата и заминах. След Чирпан на 15-18 км е Черна гора, там бяха 300 човека. ТПО – Трудово-поправително общежитие.

С тухларната.

Да. Цял ден стоях там. Имах какво да правя, ама малко повечко се забавих. А, преди това им казах: бъдете така добри – до 17 ч. След 17 ч. пред портала. Имаме занимания, имаме работа с много хора, затворници, тогава излизат на разходки, тогава ги прибираме от работа и т.н. Ние сме подписали документ за защита на правата на човека, Конвенцията – да, ние ще я спазим, но България не е поемала ангажимент по повод на някакво посещение да си нарушава ритъма на работа. Въобще не им хареса. Но в пет без десет, когато се върнах, те бяха пред портала. И после не само кафета, ами и обядвахме заедно, и... първо, видяха, че аз няма какво да крия, второ, не се страхувам от тях и съм се държал съвсем по човешки. И си имахме вече съвсем откровени разговори. Например, водачът им ме пита по време на обяд: “Кажете, г-н Горанов, с какво ви пречат циганите?” – “И да ви кажа, няма да ме разберете, защото ги нямате.” А той е швед.

Сега вече май и там ги има.

Е, аз говоря за онова време, преди колко години е било. Няма да ме разберете, защото, първо, образование около нулата. Второ, никакви трудови навици нямат. И трето, дори елементарни санитарно-хигиенни навици нямат. Говоря общо. Той вика, ясно. Повече не ме пита. И така.

Те се промениха много нещата след 90-та година. Преди 90-та беше едно – защото аз съм бил и преди 90-та – обстановката беше различна.

Колко време преди 90-та?

Ами, седем-осем години.

Значи, “възродителният процес”, атентатите...?

О, бях. И там, там съм имал... качвах се по покрива, как съм ги снемал... така, по моя си начин, без кавги, без разпавии. Тогава един директор тук ми викаше, дай ми една пушка, ще ги изпозастрелям тия горе. Викам, чакай, не става така!

Ама кой е бил на покрива? Затворници? В знак на протест?

Затворници. Бяха се качили, взели един чаршаф, написали на него СДС и горе се качили.

Ама това е било вече 90-та?

Точно така. Аз наредих и затвориха капандурите. Защото от таваните се излиза на покрива. Не за друго, ами защото ме беше страх. Аз бях режимен офицер. Беше ме страх да не влязат и да направят или някой пожар, или... всичко може да стане на таваните. Те пренощуваха една нощ навън, обаче покривът там, където се бяха качили, много неудобен се оказа. Той е кръгъл купол, защото е над – не знам в затвор дали сте влизали – няма как да ви го обясня, но той е много стръмен, разбирате ли. И ако задремеш – чак долу отиваш, а е много високо. Ние долу се постаряхме и ги укротихме хората. Защото те щяха да избиват врати... тогава някаква такава еуфория... Отвън задаваха настроенятията.

Тогава какви са били затворниците, турци ли?

Имаше и турци, но основно контингентът си беше криминални. Но те веднага се поддават. Тия отгоре викат “СДС, СДС”, обаче отдолу никой не ги подкрепя от затворниците, никакъв глас не се чува. Муха да бръмне, ще се чуе. И те взеха да викат отгоре: “Мамка ви – с извинение! – вие сега си спите в чаршафите, а ние тука...” (смях) Чакай, никой не ви е карал. Викам, няма да ги закачат, какво като стоят там – добре, да стоят. Те нямат вода, нямат храна, нямат... и на другия ден гледам, те се поразмърдаха, наместват керемидите там, дето са седели. Разбрах какви са им намеренията: “Какво има бе, момчета?” – “Ами, да слезем.” – “Ще слезете, ама аз ще ви кажа как и откъде.” И наистина, един по един... Казах: “Няма да ги закачат!” Не са пипнати с пръст. Вкараха ги най-напред в банята. Те се бяха омускарливили от саждите горе. После разговарях с тях, нещата се уталожиха. Е, еуфория някаква ги обхвана, защото нали... не ми се приказва, защото нямам, как да кажа, политически предпочитания, а пък знаете как ставаха нещата, как се подклаждаха тия настроения и т.н. Хич не им пукаше на някой хора, че последиците могат да са тежки. Не можете да си представите какво може да стане в един момент... Аз винаги съм казвал: “Едно буре с барут е тука!” Много лесно избухва.

А по това време онези, които са били осъдени по първа глава вече не са били тук? Били са амнистирани ли?

Не, имаше и такива! Още не бяха амнистирани тогава. Аз с турците също не съм имал проблеми. Имаха ми изключително доверие. Аз бях тогава режимен

офицер. Даже и сега получавам поздравии от някои от тях. Един бил председател на Общинския съвет в Плевен. Той е сега с друго име. Обаче се виждам с един бивш колега, той казва: “Ако ти кажа от кого имаш поздравии...” И не само от него. Познавам доста турци. Тогава и тях съм ги успокоявал, и на тях съм говорил: “Момчета, не се поддавайте на това, журналистите какво пишат, какво говорят, какво правят...” По едно време пуснаха слух, че щели да отменят член 104 от Наказателния кодекс. Той е за шпионаж. Викам, няма такова нещо, това не може да стане! Вие може да претендирате за друго – доколко основателно сте осъдени и сте вкарани в затвора. Обаче няма такава държава, която ще отмени такъв член. И между тях съм си бил, никакви проблеми не съм имал, даже съм ги укротявал, защото те пък се разделиха на кърджалийска група и делиорманска – и там ври и кипи. Там... какво да ви разправам. Казват ми, седни и напиши книга. Какво да пиша книга!

Та това бяха трудни години. Преди това бяха пък други събития. Много по-сурови бяха наказанията. Затворите бяха пълни с такива, “начетени”. Така нареченият “начет” – хора, които са злоупотребили, материално-отговорни лица. Много, и то със сурови наказания. Сега нали много има протести за тия, така наречените непредпазливи наказания – тоест при катастрофи убити хора. Тогава бяха много сурови, дори имаше един случай осъден на смърт.

Заради катастрофа?

Да. Отмениха го, защото все пак... Но имаше – за повече от две лица ако са убити, ако е в нетрезво състояние и т.н. – все утежняващи вината обстоятелства. Много безкомпромисни бяха. И не само за това. За убийствата пък имаше много смъртни присъди. И се изпълняваха тогава по затворите най-напред и после в Софийския само.

В този затвор имало ли е изпълнения на смъртни присъди?

Само в затвора в Стара Загора, 83-та година за пет месеца, имаше десетина смъртни присъди. Затова казвам, че много такива, сурови времена бяха. Сега, аз не мога да коментирам дали са били основателни тия наказания, не е моя работа. Запознат съм с делата, разбира се, защото всичко минаваше през мен до... до края. В интерес на истината не съм присъствал на изпълнението, въпреки че са ме... “канили”, така да се каже.

По правилник кой присъства, освен този, който изпълнява?

Който изпълнява, шефът на затвора (но аз тогава не бях шеф), окръжен прокурор, после въведоха “или негов заместник”, и лекар. Но аз бях запознат с цялата процедура и не само процедурата, ами как е протекло и т.н.

Тогава смъртното наказание е било чрез разстрел?

Да, разстрел. После направиха в Софийския затвор един станок, но преди това се изпълняваха от хора. От човек, по един човек. После тия хора, трябва да ви кажа, че... нямаха много дълъг живот. Аз затова, като кажат: смъртно наказание трябва да има. Добре, ама кой ще го изпълнява? – Ами то си има хора. – Кои са тия хора!? Даже съм задавал въпроса “Ти готов ли си?” Е, то имало хора! Ами не е така... Аз по принцип съм против. Не си спомням в кой брой, от коя година беше на “Общество и право” имаше на две журналистки – Ани Цуракова и Банкова – интервюта с лекар, с прокурор, със съдия, и с моя милост като началник на затвора. Аз там съм си казал мнението, че съм категорично против. Не можеш да отнемаш ти нещо, което не си дал. И после, доживотният затвор е много по-суров, ако става дума. Там умираш постоянно и полека. И после, казах им, че така не става: “за” ли сте, “против” ли сте. То си има цяла наука, която се нарича криминология, наука за престъпленията, за произхода им и т.н. Трябва да се консултирате със специалисти, те да преценят. Много е трудно да се реши дали да го има, дали да го няма. Зависи от обстановката, зависи от много неща. Вие най-лесното: отивате и задавате въпрос. Аз съм имал контакти и взаимодействие с много журналисти. Даже Екатерина Генова беше идвала с екип, снимаха при мен. Та, викам, вие какво – спирате един човек: “Вие за ли сте, против ли сте?” Дай да разделим условно хората на три групи. Едните са тия, които са пострадали и близките им. Те са категорично за. Другите са извършителите и близките им. Те са категорично против. И най-голямата група са тия, които нямат отношение. Като ги запитате, те ще се сетят за това, кой журналист какво е казал, какво са прочели, какво са видели по телевизията, по радиото какво са чули – и това им е мнението. То не е обективно мнение...

Така или иначе, имаше го наказанието, после го отмениха. Но другото не е по-леко, пак казвам. А имаше, преди, осъдени на смърт и за шпионаж. Имаше един грък, който живял много години в България, осъден за шпионаж. Беше осъден на смърт, ама тогава имаше други начини и го размениха за един нашенец, който в Гърция... Аз даже скоро се сетих, не знам какъв беше поводът, че разказвах на жена ми: аз съм подписвал декларация, че има неща, които след 20

години мога да ги споделя. Времената се промениха и съм сигурен, че никой нищо няма да ми каже, ама все пак, аз съм морален човек и като съм поел някакъв ангажимент, спазвам го.

За един от ФРГ⁴ се сещам, Бернд Инго Александер Онезорге, така се казваше. Той шпионин, ама беше почнал двойна игра и го бяха отписали немците. Идваха формално там да му донесат по някой шоколад и нещо такова, обаче се усещаше, че... И реши да уплаши посланика, немския – беше се залял с една течност, те я използваха за едни кабели, накрайници заваряваха, работеше се за ЗЗУ (Завод за запаметяващи устройства) тогава.

Киселина?

Не киселина, по-скоро за почистване нещо такова, но е запалителна. Драснал, знае, че идват точно в толкова часа, обаче не отчел доста неща, включително и това, че е с една фанелка такава, полиестерна. То лепне това като се запали. Беше изгорял и умря. За няколко дена. Беше станал като прасе, както се казва, въпреки че надзирателите бяха скочили с едно одеяло, ама, ама... И си отиде. Та са минавали и такива.

Минаваха и такива международни... как да кажа, мошеници. И доста от тях свършиха и те навън. В Пловдив се обаждам в окръжното, питам: “Рамадан Низири същият ли е?” – “Същият.” Те го изписали само с инициалите, че го намерили там утрепан. Той беше мафиот, косовар, албанец от Косово. С оная мафия. Той обясняваше защо се мразят със сърбите. Аз съм контактувал с всичките. Та, казва, те имали такава приказка, Трепча – това е някаква мина за диаманти в Косово – “Трепча ради, Београд се гради.” Един вид, те вземат всичко, сърбите. “Ние, вика, ще ги претопим, имаме по 10-12 деца. По естествен път всичко ще стане.” То си е така.

Цигани също имаше много, разбира се. То кога не е имало... Училище направихме. Миналата година ме поканиха на годишнина – 30 години на училището. Седем хиляди и колко ученици са минали оттогава – от първи клас до средно образование. Има такива, които започват, карат донякъде, после продължават навън. Дори имаме и такива, които са с висше образование навън. Имам весели случки доста. Например, сега се сещам за един, дето го натискахме да завърши осми клас, едно циганче от Раднево. Отпуска ги пускахме

⁴ Федерална Република Германия

затворниците, и него го бяхме пуснали. Минавам аз през цеховете и тоя подкача, оня подкача – те пък затворниците страшно много се впечатляват от това, да им обърнеш малко внимание. За тях е празник все едно. Питам го: “Как мина отпуската?” – “А, добре.” – “Семейството как е, добре ли е?” – “Добре. Е, малко се поскарахме с жена ми...” – “Как бе, за какво се скарахте?” – “Еейй, г-н началник (гражданино началник ли беше тогава), то с прости хора не можеш да се разбереш!” (смях). Викам, видя ли!? А като те натискахме да учиш... Вече самочувствието му друго! “Верно е, вика: да изпратя писмо, някой трябва да ми го напише; ако получа, някой трябва да ми го прочете. Отвориха ми се очите.” Ех, какво ли не е било...

Интересни работи...

Ами вижте, не е било всичкото както някои си го представят. Даже Нели Куцкова казваше, по някакъв приятен повод бяхме се събрали – мисля, че един от заместник-началниците на Главно управление имаше рожден ден, Ане Колачев, и той си отиде, той беше психолог. И вечерта бяхме се събрали, беше Иван Чобанов, заместник-министър, абе много хора – и Нели Куцкова, която преди това беше заместник-министър и после се върна като председател на Окръжния съд. Тя му вика: “Недко,” – Недко Добрилов имаше един заместник-министър – “ходил ли си по затворите?” – “Не.” – “Ще отидеш при него. За него единствено не съм получила никакъв донос.” (смях) Викам, има време. И тогава каза: “И знаете ли как ме посрещна първия път? Като ме вкара вътре в затвора, като ме лъхна една миризма, си викам: дръж се, маце, да не се орезалиш!” Те почнаха да се смеят. Викам, а ти какво очакваш? На “Нина Ричи” ли да ти замирише? Къде влизаш ти?!

Та, не съм имал проблеми с хората от министерството. С Корнезов от БСП също не съм имал никакви проблеми. На него пък му откраднаха очилата, и това ще ви разправя. А са идвали тука, и сега това е водещо поделение. Във всяко отношение. Водещо е било винаги, така съм го оставил и така продължават момчетата. Идвали са, цял вицепрезидент дойде с комисията по помилване – Кавалджиев. Той между другото е старозагорец. Беше много интересно, защото той е работил в ОПС като счетоводител. И са били в една канцелария със съпругата на заместника ми тогава по производствено-стопанската дейност. А заместникът ми тогава е бил заместник-директор там. И като разбрахме, че ще идва, викам “Славе – той Славов се казва, – казвай сега какво, в отпуск ли да те пускам?” – “Що бе, що?” – “Ами знам ли те какво си правил, как си се докарвал

тогава, бил си му шеф, а сега е вицепрезидент!” – “А, няма, шефе, няма такова нещо!” (смях) Шегувахме се. И той наистина така се държеше, такъв човек непосредствен, и поведението му беше такова.

Нали ви казвам, с много хора съм контактувал... Много неща са се случили.

Кажете малко за преди това. Вие сте учили право задочно; вече имахте ли идеята да се включите в тия структури? Тогава затворите са били към МВР.

Не съм имал конкретна идея да уча, за да вляза в МВР, не. Аз даже нещо друго ще ви кажа, също интересно от моя гледна точка. Казах, че баща ми, семейството ми нямаше възможност да ме издържа да уча по-нататък. Единствената възможност беше да вляза във Военноморското училище, висшето. Още повече, че съм такъв профил, корабостроене. Обаче аз категорично отказах, за да не съм под пагон. А после се извъртяха нещата и толкова години под пагон съм бил. Искам да кажа, че не съм имал такава нагласа.

Разбирам. Питам, защото от други випускници на нашия университет, на Юридическия факултет, чувам, че още като студенти МВР е била желана ориентация за мнозина – може би заради заплащането, заради условия на работа – но не всички са можели да попаднат там.

Който искаше, можеше да запише школата в Симеоново. Ето. И си става служител в МВР.

Е, ако го приемат, защото е имало гъста цедка тогава.

Ами тогава приемът какъв беше, ние се борехме по колко, сто и колко човека за едно място. Но за сметка на това пък изборът беше много голям: имаше арбитражни съдилища за предприятията, имаше адвокати, разбира се, имаше съдии, прокурори, следователи, военни следователи, военни прокурори и т.н. Имаше огромен избор. Даже навремето бяха записали в Закона за изпълнение на наказанията кой може да заема длъжността началник на затвор. Бяха записали една глупост, разбира се, но удобна: лице със завършено висше юридическо образование “или друго подходящо” (смях). Кое то и да е друго подходящо! И това беше една вратичка... Аз бях един от първите в системата с юридическо образование на такова място. После имаше и други – колежката от Сливен, Стойчо Стоев от Варна е юрист, Сашо Атанасов на Пазарджик беше юрист, Милети на Бобов дол – Милети Орешарски, той е брат на Пламен Орешарски, само че по-голям. И така нататък.

Тоест, от 90-те години вече започва една подмяна?

Само юристи. Не, не беше чистка, просто си изпълниха това, както е по закон. А пък то си стана и естествена смяна на поколенията, нали. Аз съм постъпил 83-та. Станах началник 90-та. Но не, нали това казвам – не смееха да пипат системата тогава. Здравко Трайков даже ми разправяше за Лучников. Лучников министър, той началник на Главното управление. Лучников му казал: “Господин Трайков, не ви разбирам от работата. Кажете с какво мога да ви помогна.” Лучников юрист също, но това си е много специфична работа. Трайков казал: “Ами, трябва ми пари.” – “Добре, отиваме при Иван Костов.” Иван Костов беше финансов министър тогава. “Иване, на затворите им трябва пари, намери им!” Она бръкнал в джобовете си, обърнал ги и рекъл: “Вземете си.” (смях) Обаче Лучников го потупал по рамото: “Добре, добре, разбрах. Виж сега къде ще намериш.” И беше намерил пари.

Та, не всичко е черно-бяло, искам да кажа. Имало е и такива моменти, шеговити ли да ги нарека... Аз, не си спомням на кого казвах, пак там по върховете: “Добре, вие какво си представяте, че ние с окървавени ръце, с тояги... – няма такава неща!” Интелигентни хора сме, със съответното образование, със съответното поведение.

Мисля си сега за тая първа глава от Наказателния кодекс... Сигурно там са били хора образовани, сигурно те са били интелигенцията на затвора?

О, разбира се! Имаше лекари осъдени, икономисти осъдени. Ахмед Доган беше тук. Той после замина, беше състудент на един Гаврилов, той беше отряден началник на Пазарджик, после беше заместник-началник на Пазарджик.

Вие заварихте ли го тук?

Доган ли? Да, само че беше за малко. За Пазарджик замина. Доган, с какво съм го запомнил – в последната редица се строяваше, защото е дребен. Но имаше... Живко Попов, заместник-министър беше при Людмила Живкова навремето. Вътре беше, защото злоупотребили там с Вьло Горанов. Полковници, военни имаше. Генерал Динов, той е от сподвижниците на Горуня⁵. Те го бяха осъдили, лежа и после пак го вкараха. И с него съм разговарял. Още като дойде, му казах: “Ще ви посрещнат като герой”, да не се поддава. Защото те веднага ще го хванат, точно тези по глава първа – цял генерал! Той вика: “Не се притеснявайте, аз съм минал през толкова места.” И наистина, въобще не се

⁵ Иван Тодоров – Горуня (1916-1965), партизанин, виден деец на БКП, инициатор на заговор срещу Т. Живков през 1964-65 г.

поддаде. Даже сподели: “Минал съм през много затвори, ще споделя нещо. Такъв ред и чистота никъде не съм видял.” А той гледа с погледа на военния, нали! (смях) Та имаше, да, интелигентни хора. Този, Ганчо Савов, той беше журналист-дисидент. Той даже издаде една книга, в която някои поименно, някои така ни споменава... (смях) по друг начин. “Капан за контри” се казва книгата. Имам я, даже с посвещение. Аз имам такива, например библия с посвещение от бившия владика Панкратий. Затова казвам, че съм контактувал с много хора, с много институции и навсякъде съм се чувствал... били са ми отворени вратите. Не знам, аз ли съм съумявал да общувам, хората ли...? Аз вярвам в хората, между другото, и в доброто у хората. Това също ми е помогнало много в работата. Много неща направихме, много.

*Не попитах за вашия персонал, колектив – там какви бяха проблемите?
Все пак това е работа, в която има стрес...*

Там има три категории служители. Едните са най-малобройните, това са волнонаемните, цивилните. Те са в производството, финансово-счетоводния отдел, въпреки че той се оглавяваше също от офицер. Или, да кажем, строителният инженер беше също волнонаемен. След това като бройка офицерите, те бяха задължително висшисти. И сержантите. Те бяха със средно образование. Имаше и с висше. Конфликти – не, аз не допуснах такова нещо. Преди мен имаше малко деление. Не искам да кажа, преди мен какво е било, а след мен цъфнало. Но имаше нещо, което не се харесваше и на хората, и на мен не ми е харесвало – между стопанска администрация и другата администрация. Е това нещо съумях да го оправя и хората се чувстваха идеално. Те явно това са го желали. И да е имало някой с мерак някакъв, нещо такова, те ме познаваха много добре и знаеха, че при мене... (решителен жест) Даже, знаете ли какво ми каза един подполковник, началник на едно от общежитията. Останахме след едно съвещание, само двамата сме вече, той казва: “Абе, мисля си, можем да си прием ракията, обаче, ако някъде нещо...” – “Оо, трябва да си сигурен!” И най-близките: с “непълно служебно съответствие”, това е предупреждение за уволнение, бях наказал кадровика, дето все ми е из краката. Няма компромиси. И те знаеха. Но аршинът ми е бил еднакъв. А мои кадри – в следствието, в арестите... Ами сега Митко Димитров, той беше даже и началник на Главната дирекция по едно време, сега е заместник. Той е офицер. Взех го лейтенант от армията, при мен завърши право и си тръгна по реда момчето. Много кадри: в ДАНС, къде ли нямам! И всичките тия момчета, като се

срещаме тук, макар и неорганизирано, са благодарни, че съм им помогнал. Даже имаше, такива обвинения бяха отправени от Главно управление към мен: защо им разрешавам да учат. А то от мен зависеше, не от шефовете. “Ама те после ще излязат от системата, ще ги загубим!” – “Добре де, казвам, къде ще отидат!? Като излязат от системата, къде ще отидат? Те си остават пак в рамките на тая правоохранителна система.” Дали ще отиде в съда – да, чудесно, и там имаме; дали в следствието – имаше един, сержантче беше при мене, завърши и го оглавяваше дълги години. Пенсионира се даже. В пожарната, къде ли не! Пак с тях ще работим, с тия хора. И е друго, трябва да кажа. Не е едно и също дали те познават и ги познаваш, или...

Споменахте, че вашата система дълго време не са я пипали. А кога започнаха промени, как ги усетихте?

Как ги усетих ли? Опитвах се например да ме притискат кого да назначавам, кого да уволнявам. Това е най-честото.

Откъде се опитвах – от София, Главното управление или тук?

Не, в Главно управление никога. Те ме познаваха. Даже, по едно време имаше една заместник-министърка от Демократическата партия, на Стефан Савов дясната ръка – Златка Русева. И те като я натиснат тука по политическа линия от Чирпан, дай сега някаква тяхна активистка, учителка по практика в керамичното училище, да я направим директор на керамичния завод. Директорът аз си го бях назначил, той беше един от секретарите на градския комитет в Чирпан, обаче бивш директор на “Бъдещност”, Чирпан. Той от редосеялките направи съвсем нови производства. Кадърен човек, инженер. С него направихме всъщност там тия нови линии. Да го махнем! И Златка Русева ми вика: “Е, направете му едно празненство на човека...” – “Чакай малко, не става така. Като иска да работи, мога да я назнача, ама като технолог, да кажем. Пък след време, ако покаже съответните качества, ще стане.” Той, тоя човек е по-голям, няма да векува. И те като я подкочоросат, образно казано... Но, в интерес на истината, никога не ми е казала и една дума. Даже, вече не бях на работа, поканен на събитие в затвора по някакъв повод, тя също беше поканена, видя ме, отдели се от групата, дойде специално при мен да ме пита как съм, що съм. Обаче по нейно време за една година пет ли, седем проверки ли дойдоха, от различни институции. И тя, бясна, така ми разправят после: “Добре де, там говорят, какви ли не злоупотреби ставали, пък то на – няма нищо!” (смях) Ами, няма. Те са длъжни да направят проверка.

Прокуратурата излезе с едно становище, аз си го пазя. Ако ви го покажа, абсолютна... тъпотия не казвам, ама лишено от всякаква логика: защо съм продавал по едни цени на инвеститорите в керамичния завод (не лично, но всичко е минавало през мене). Ами има си договори подписани. Пък те тогава цените играеха. Аз бях подписал договор, че се издължавам с продукцията, което означава, че ние работим, аз им давам продукцията, пък те каквото искат да я правят И те по едно време викат: “Ние ако знаехме, че ще има стагнация в строителството, нямаше да подпишем такъв договор.” Та, и това отпадна. Но мисълта ми е, че тогава започнаха разни подобни неща.... И после какво стана, иззеха тия всичките функции към Министерството и ние зависим от тях. Почти никакви правомощия нямаш. Аз да не мога да си подбирам хората, кадрите – как ще стане тая работа!? Да ми ги изпращат отнякъде! Ако имаме някъде нещо постигнато, то е с кадрите. Колкото и да плюят Сталин, той е прав за това.

Кадры решают все.

Ами кой друг!? Даже са ми викали, много си защитавах хората. Добре, аз без хората какво съм? Аз на хората разчитам. Но и те трябва да разчитат на мен. И като отнеха тия правомощия, ония, викам аа, не. Аз не съм свикнал така да работя. Едно време нали на това ни учеха преподавателите от Софийския университет. Анастас Тотев, проф. Тотев нали сте чували, той беше един от преподавателите. Аз имах късмета Виталий Таджер да ми чете лекции, акад. Павлов, Стефан Павлов, да не ги изреждам всичките. Мишо Андреев по римско частно право – той беше страхотен. Ето, бай Петко му викаха, проф. Петко Радойнов, по международно публично право (*имитира*): “Аз съм бързорек-бързорек.” Той бързо говореше. И си спомням изпита при него. Все влачеше един асистент – без да обиждам асистентите – едно младо момченце такова, то само се черви покрай него. Приключи изпитът и той дигна, както е в съда, папката отпред, и явно пита асистента какво ще каже. Той нищо не му казва, но накрая (*имитира*): “Ние с колегата като обсъдихме...” (*смях*). И си спомням моя изпит, той вика: “Много добре, колега” – това пък ми е било винаги смешно, професорът да ми каже “колега”. Какви колеги сме!? И накрая: “Нещо да ви е липсвало при подготовката?” Викам си, какво стана сега? Уж добре-добре... “Ами, нищо, с изключение на Хартата, че я нямаше.” – “Да, те са само два екземпляра, единият в Държавния съвет, другият при мен.” Хартата за правата на човека. “Много добър, какво ще кажете?” (*смях*) и всички така, с много добро чувство... Бай Петко му

викаха. На изпита поне половината от времето той говори. Имахме един колега от Видин, и той така бързорек. Бързо говори и много приказва. Бай Петко се опита да го прекъсне нещо, два пъти, три пъти – не може, оня си говори, човекът. Той вика: “Чакайте бе, колега, спрете. И аз знам нещо по този въпрос, искам да кажа и аз.”
(смях)

Какви случки остават в паметта!

О, разбира се. И може ли, Софийският университет... Синът ми завърши там, и той право завърши, ама завърши после и икономика. Кандидатства, спечели една стипендия и отиде после в Чикаго. Там завърши, сега е в София, има си консултантска фирма. А щерката завърши английска филология, после още нещо друго и работи в Европейската Комисия в Брюксел на административна длъжност. Добре, че има скайпове, да се виждаме и чуваме.

Сега се сецям: вие трябваше ли да подписвате декларации за деполитизация като съдиите?

Амии... да бе, имаше една такава глупост, аз не знам дали не го пазя това нещо някъде. Моментално имаше някаква реакция и знам, че... дръпнаха ги нещата назад. Имаше, имаше го това нещо.

За самото назначаване в тази система навремето сигурно е трябвало членство в БКП?

Не е вярно това. Обаче другото е вярно: че се правеше проучване. Мен са ме проучвали над година. Аз даже по едно време казах: “Дайте си ми документите, не мога да ви чакам...”

Е как, вие сте от центъра на Септемврийското въстание, Ломско?

Не, аз, ако погледне човек, нямах нищо, което да ме спъва. В интерес на истината, аз се гордея с моето потекло. Баща ми, той се разболя от тежка форма на диабет и почина. Той е основал една нелегална партийна организация, бил е от 41-ва година, а не от 44-та. Чичо имах, който почина на трийсет и колко години като политзатворник, от побоищата. Бил е 17-18-годишен, когато го арестували. Имаше 360 удара в минута, на сърцето. Не можаха да го спасят. Другият ми чичо, и т.н. – такава ми е потеклото било. И тия, дето ми ги разправят сега... да, има пострадали и от едната, и от другата страна, за съжаление. Но времената не могат да се върнат и не бива да се вторачваме само в това минало. Както и да е. Та, не съм имал формално никакви пречки. Обаче хората си имат ред, по който си правят проверките. Там, където съм учил; там, където съм служил; там, където съм роден;

там, където съм работил – абе навсякъде. Защото имаше и такива случаи – вярно е, идеология, идеология – имах един колега, той е от Стара Загора, даже заедно завършихме, но той после за съжаление си замина много рано от някакъв тумор в мозъка. Той бил кандидат за това място, където мене ме приеха – после разбрах. Познавали са го, обаче проучват. Тукашен, ама произходът му някъде от Търновско ли, забравих откъде беше. И какво: в края на краищата какво се оказа – баща му на едни снимки с отрязани глави на партизани. Бил в някаква такава наказателна команда. И сега, той не е виновен, като погледнеш, обаче тогава се държеше на тия неща и казват: не, не може да му имаме доверие ние на тоя човек, да го вкараме в тая система. И така, някой все плаща. За съжаление не винаги плащат тия, които са виновни.

Та, не е имало такова задължение, да е партиен член. Имаше и много безпартийни, имаше и такива, които после ги приемахме.

Исках да ви питам и за отношенията с местните институции: местната власт, преди това – градския партиен комитет. И като заместник, и като началник, имали ли сте конфликти, напрежения някакви? Изобщо, какви бяха отношенията?

Ще ви кажа. С тия институции не съм имал никакви проблеми. Друг е въпросът, че тия институции се намесваха навсякъде. Не пряко. Те се намесваха по отношение на кадрите. Там, да. Имаше си някаква номенклатура. Иначе, докато съм бил в стопанската сфера, също идваха. Дойде края на месеца и тръгват някакви: от градския комитет, от окръжния, от съвета, от не знам къде – всичките дойдат с едни тефтери, особено като бях началник на пласмента на цялото обединение. “Кажете сега, износа направи ли го?” – “Да.” – “По второ направление?” – “Да.” Винаги питат за второ направление⁶ най-напред. Казвам: “Защо все питате за второ направление, нали са ония със загниващата валута...” (смях). Та, навсякъде се мушкаха. Имал съм конфликт даже с тях. Тогава имаше един Николай Косев, беше първи секретар на градския комитет. (Това не е от тая служба, ама като пример.) И ме викат по никое време, по обяд, при директора. Наредени всичките там: той, Косев, заместникът му по промишлеността, началници на отдели, не знам какви. И те ме питат, оня не говори, Косев: “Мина ли износа?” – “Мина.” – “Как е?” – “Добре.” – “Ами повече можеше ли?” –

⁶ По “второ направление” е износа срещу конвертируема валута, по “първо направление” – за страните от съветския блок.

“Имаше продукция, но...” – “Ама защо не?” – “Ами, защото не достигнаха превозните средства. Експедицията е с вагони.” – “А ходихте ли в градския комитет?” – “Да, ходихме с началника на Товарна гара Стоянов.” – “Е?” – “Уговорихме се, човекът направи, каквото обеща, дори повече.” – “А ти защо не поиска повече?” – “Защото аз работя всеки ден с тия хора и им знам възможностите. Знаем, че направиха повече дори...” И тогава се обади този Косев: “Вижте, едни времена сега са дошли, всеки трябва да мисли за себе си.” Аз само го изгледах така, казвам: “Много интересни разсъждения за ръководител от вашия ранг!” Той леко се смути, позасмя се: “Е, на шега...” Край на съвещанието. Приключи се и той си тръгна пръв. А другият, с когото повече се познавахме, заместникът му, вика: “Ей, ти как така говориш с първия!?” – “Защо? Ако не съм прав, той щеше да ме набие на една педя под земята. А той защо млъкна?” Връщам се вкъщи и тъст ми тогава, Бог да го прости, вика: “Ей, ти днес какво си направил!” Значи, излязло е веднага. Значи, явно хората искат да се появи някой такъв, който, образно казано, да удари едни зъби – ама не смеят.

Така че това го имаше, тая намеса. На мен не ми е пукало много, между другото. И ме бяха “замразили” по едно време като океанска скумрия, да не мърдам наникъде (*смях*).

Но иначе, пряко не са се намесвали. А колкото до другите институции – следствие, прокуратура, съдии – с тях бяхме свързани пряко. Да кажем, по повод на предсрочно условно освобождаване с тях работим. И там имам интересни случки. Един от бившите председатели на Окръжния съд, бяхме му изпратили едно момченце за освобождаване. Ама той имаше специално отношение към тия, които са осъдени за изнасилване и които за присвояване и не са върнали присвоеното. Не даваше дума да се издума да бъдат условно предсрочно освободени. Това младо момче, една мътна история беше... то по присъдата човек ще разбере какво е било изнасилването. Той беше осъден на две години, нещо такова. Отказали му и той си прерязал вените. И се уплаши този, Тотю Бакалов, а той цял живот е бил съдия и председател на Окръжния съд, там се и пенсионира. “Сега какво ще правим!?” – “Ти кажи, ти си го отрязал! Спокойно, ще се разбере с момчето.” И действително, като го върнаха, успокои се, всичко мина. Малко му оставаше, броени месеци. Да, ама той не е принципен. Харесал си един друг. Добре, ама отзивите за него не бяха добри. Мързелив. И ми се обажда Тотю Бакалов: “Е, тука има един председател на Окръжния съд, няма ли да го питате?” –

“Кажеш за какво става дума?” – “Ами ей тоя, защо не сте го предложили?” – “Ами те твоите хора не го харесват! Накарали го да забие един пирон за някаква картина, той рекъл: това не е моя работа.” – “Тъй ли!”, той вика, обаче превключва бързо: “Верно, май имаше такава неща, обаче аз говорих с него и сега...” – “Сигурно пушилка вдига, така се движи...” (смях) Та, имаше и такива ситуации...

Но пак казвам, аз не се поддавах, а и те, те ме знаеха и не са правили опити да ме притискат. Но същевременно пък не съм бил и – как беше оная дума? – карезчия, да му дигна мерника и да го преследвам. Не. И съм се разбирал и... и с тия пък, дето се коваха (*сmee се*). Да ви казвам ли, не знам. Много имаше разни – зашил си устата. Даже му викам: “Това не е никакъв шев. Ела да те заведе да видиш един друг, който си е зашил устата.”

Това в знак на протест ли?

Протест. А пък осем човека си бяха заковали скротумите на табуретки. Те от Нова Загора. Купили си боб от един, който се оказа, че бил пазач и откраднал боба. Купили, защото оня им го предлага по-евтино. Хванали ги и ще ги съдят. Викам на районния прокурор: “Слушай, ти знаеш ли колко боб ще ми изядат, докато стоят тука! Готов съм да ти платя боба, само ги махай.” Но не вървеше работата. А те какво, те искат да се явят на дело. Каквото стане, да става, само да свърши тая неизвестност. И те, в знак на протест... Доиде дежурният офицер и ми докладва: така и така, искали да се срещнат с мен. “Готов съм!” Той отишъл и им казал: “Началникът е готов да се срещне с вас, ще ви приеме. Обаче вие го познавате, той няма да дойде тука, сами си решавайте.” Оказало се много неудобно да се движат с табуретките, така че сами се отковали и дойдоха. Наредих ги на един диван, на столове: “Кажете за какво става дума, момчета.” – “Ами, така и така...” – “Добре.” Дигам телефона пред тях и се обаждам на окръжния прокурор в Сливен. Обяснявам ситуацията. Той: “На оня ще му кажеш...” – “Аз нищо няма да му кажа на твоя подчинен. Ти ще му кажеш, каквото трябва!” – “Ей сега веднага!” И той наистина ги натисна там да се задвижат. Благодарни – още повече, чуха, аз не ги залъгвам, че ще говоря с тоя и с оня. Пред тях говоря, веднага. Те и затова ми вярваха. Даже имаше един адвокат, той още е адвокат, веднъж ме пита: “Абе какво ги правиш ти тия хора?” – “Защо?” – “Имам един подзащитен, оня ден му обяснявам, така-така-така. Той ме гледа и по едно време вика: ‘Вярно е, и началникът така каза.’ Все едно ме проверява мене!” (смях).

Трудно е да се работи с хора. Различни хора са. Има някои, дето се чудиш какво да им кажеш. Например, откраднал. Питам го защо. Казва: “Г-н началник, не знаете какво е: аз като се върна, ме гледат в ръцете, децата гладни. Всичко ми причернява, тръгвам и каквото ще да става.” И това го има. И това трябва да се отчете. Не, че може да го оправдае човек, ама...

През 90-те години имало ли е осъдени за такива... интелигентни престъпления, “престъпленията на белите якички” им казват на запад?

Тогава имаше повече за длъжностни присвоявания. За тях кават, “чекмеджето ги удряло по корема”, имаше такъв израз. Имаше. Ами Живко Попов какъв беше – заместник министър. За какво го съдиха него, заедно с Вълло Горанов? За гешефти. Те бяха на високи длъжности. Ама иначе не, те бяха други времената, други бяха годините. Нямаше ги белите якички. С тях се разправяха по друг начин и други институции. Я си спомнете – не знам, вие сте млада – какво викаше един стар партиен член: като сбърка някой, Тодор Живков с тоягата по кокалчетата. Те бяха безмилостни, безкомпромисни. И е било по-лесно на тия, които не бяха партийни членове, отколкото на тия, които бяха. Много по-сурови – ликвидират го, буквално го ликвидират. Така че, други институции се разправяха с тия нива.

Имам един последен въпрос: какви са ви били най-големите разочарования и най-големите удовлетворения през тия години в правоохранителната система?

Много труден въпрос. Обикновено човек се разочарова от доста неща, но това са конкретни случаи. И обратното. Аз например страшно много се радвам за тия служители, на които съм дал възможност и са израснали. Много, нямате представа колко много – просто съм горд с тия хора. И съм ги притискал! Имаше един, беше почнал да учи, ама нещо трудно му стана заради семейство, не знам какво. Извиках го, сделка сключих с него: “Виж какво, правя те офицер. Обаче искам да си довършиш висшето образование! Мисли и утре да ми кажеш съгласен ли си.” Той беше сержант. Дойде, завърши и сега е началник на ТПО-то в Черна гора. И ми се обаждат. Аз, след като се пенсионирах, бях две години и нещо изпълнителен директор на едно предприятие в Нова Загора и после тука ми предложи тогавашният кмет, направих общинската охранителна фирма и я оглавявах – стига толкова, имам 45 години трудов стаж. Та, мисълта ми беше, че съм ги поощрявал. Доволен съм бил, на много хора съм помогнал. Имаше и такива случаи – няма време да ви ги разказвам – когато а-ха да сбърка в крачките.

Навреме съм се намесвал, давал съм им шанс. Единият го приеха горе при баретите. Та, мисълта ми беше: как да не се радвам, как да не съм удовлетворен от това, че съм помогнал на толкова хора. Доволен съм и от това, че съм съумял да установя някакъв контакт принципен и със затворниците, и със служителите, и със – по-малко разбира се – но са идвали и техни близки за помощ, за консултация. Ами да, доколкото можеш, да помогнеш – ей това е удовлетворението. Аз не съм бил в такава институция, която да определя кой е виновен, кой не е виновен и кой колко. Даже одева по този повод щях да кажа защо ме познават толкова хора. Бях въвел един такъв принцип: всички млади магистрати – съдии, прокурори – ги каня да дойдат. Казвам им: “Ей момчета (те общо взето все момчета са били по това време), един ще трябва да иска някакво наказание, друг ще трябва да отсъди колко – елате тука да ви покажа, да видите тия хора къде ще ги вкарате; да можете да прецените много ли е, малко ли е, справедливо ли е, не е ли.” Прием там по едно кафе, вкарам ги вътре, разкажа им за затвора. И даже после, като ме засекат из съда, из прокуратурата: “Помните ли той как ни разправяше, какво ни говореше...” – всичко са запомнили (*смях*).

Хубаво е да имат представа...

Ами да, да имат представа. Няма кой да я свърши тая работа, ако ти не се сетиш. И така. От това съм бил удовлетворен.

Разочарован? Ами да, разочарован съм от доста хора, и то най-вече затворници. Защото има и такива, направил си всичко възможно за тях, уж всичкото наред и после издънките пак стават. Е как няма да се разочароваш!

Вие сте се срещали с повечето от тях индивидуално?

Боже, с всичките! Като бях режимен, документите на всички минаваха през мен. Всички, без изключение. Разпределенията: аз казвам кой къде да отиде, какво да работи, дали да бъде навън, дали да не бъде. Преписки със съдилища, с не знам какво. Знаех им историите на всичките. Познавах ги хората. Иначе как ще работите с човек, когото не познавате.